

5 Bøndernes skole-abc

Synnøve Borge

Skolekultur og "agri-kultur" er to svært forskjellige kulturer. Hvis samarbeidet skal kunne lykkes, må bonden få et innblikk i både premissene som styrer lærernes gjerninger, og i hvordan skolen fungerer som organisasjon. I neste kapitlet får lærerne en mulighet for å få en innblikk i bondens virkelighet. Dette kan på ingen måte erstatte det arbeidet som vi understreker på kursene: å oppsøke hverandres arbeidssteder og innlede en felles planleggingsprosess.

Å være lærer er langt fra å kunne velge selv det som man ønsker å lære bort. Lærerne er i høy grad underlagt både lovverk og læreplanverk. I tillegg har læringsmålene på mange måter blitt snevret inn og tydeligere presisert. Samtidig har lærerne også fått en større frihet når det gjelder metodene for innlæringen.

Som profesjonell lærer må man både vite om alle regulerende faktorer, men også være i stand til å lage seg albuerom innenfor disse begrensningene som er styrt utenfra.

Som bonde eller interessert i "levende læring" er det lurt å sette seg inn i noe av lov- og planverket fordi disse nettopp også gir rom for at undervisning *kan* og noen ganger *skal* skje utenfor klasserommet. Og det er lurt å kjenne til lærerens begrensinger og muligheter.

Opplæringsloven

- er på en måte rektors rettesnor og "bibel" i daglig drift av skolen. Denne er styrende for hvordan skolen *skal* og *kan* organisere undervisningen.

Verdt å merke seg er bl.a. *Formålsparagrafen*:

§ 1-2. Formålet med opplæringa

Grunnskolen skal i samarbeid og forståing med heimen hjelpe til med å gi elevane ei kristen og moralsk oppseding, utvikle evnene og føresetnadene deira, åndeleg og kroppslig, og gi dei god allmennkunnskap, slik at dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn.

Den vidaregåande opplæringa skal ta sikte på å utvikle dugleik, forståing og ansvar i forhold til fag, yrke og samfunn, og hjelpe elevane, lærlingane og lære kandidatane i deira personlege utvikling. Den vidaregåande opplæringa skal vere med på å utvide kjennskapen til og forståinga av dei kristne og humanistiske grunnverdiane, den nasjonale kulturarven vår, dei demokratiske ideane og den vitskaplege tenkjemåten og arbeidsmåten.

Opplæringa i grunnskolen og den vidaregåande opplæringa skal fremje menneskeleg likeverd og likestilling, åndsfridom og toleranse, økologisk forståing og internasjonalt medansvar.

Opplæringa skal leggje eit grunnlag for vidare utdanning og for livslang læring og støtte opp under eit felles kunnskaps-, kultur- og verdigrunnlag og eit høgt kompetansenivå i folket.

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lære kandidaten.

Det skal leggjast vekt på å skape gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar, mellom lærlingar, lære kandidat og bedrifter, mellom skole og heim, og mellom skole og arbeidsliv. Alle som er knytte til skolen eller til lærebedriftene, skal arbeide for å hindre at elevar, lærlingar og lære kandidat kjem til skade eller blir utsette for krenkjande ord eller handlingar.

Endra med lov 30 juni 2000 nr. 63 (i kraft 1 aug 2000, etter res. 30 juni 2000 nr. 645).

Se også de andre kapitelene i opplæringsloven, det er mye å hente her!

F. eks:

Kapittel 2. Rett og plikt til grunnskoleopplæring

Kapittel 3. Rett til vidaregåande opplæring

Kapittel 4. Vidaregåande opplæring i bedrift

Kapittel 5. Spesialundervisning

Kapittel 7. Skyss og innlosjering i grunnskolen

Kapittel 8. Organisering av undervisninga

Kapittel 9a. Elevane sitt skolemiljø

Spesielt er kapitel 5 interessant:

§ 5-1. Rett til spesialundervisning

Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.

I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal ha eit slikt innhald at det samla tilbodet kan gi eleven eit forsvarleg utbytte av

opplæringa i forhold til andre elevar og i forhold til dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven. Elevar som får spesialundervisning, skal ha det same totale undervisningstimetalet som gjeld andre elevar, jf. § 2-2 og § 3-2.

(Se også kapittel 11 om spes. ped.)

I den grad opplæringsloven er *rektors "bibel"*, så er **LÆREPLANVERKET** *lærernes "hellige bok"*... Formet av landets styrende politikere og deres ønsker om hva dagens skole skal inneholde, om hva dagens elever skal lære på skolen. Dagens læreplanverk har fått navnet Kunnskapsløftet:

KUNNSKAPSLØFTET er sammensatt av flere deler:

Generell del

Denne delen starter med: "Opplæringsens mål er å ruste barn, unge og voksne til å møte livets oppgaver og mestre utfordringer sammen med andre."

Osv... Les og bla mye i denne generelle delen. Den tar for seg de forskjellige mennesketypene, som skal bli ivaretatt av skolen. Her er mangt og mye å hente av gode tungtveiende argumenter for å få elevene ut. Kanskje er det denne delen av læreplanen som har trangest kår innenfor klasserommets vegger?

Mennesketyperne:

- Det meningssekende menneske
- Det skapende menneske
- Det arbeidende menneske
- Det allmenndannende menneske
- Det samarbeidende menneske
- Det milj6bevisste menneske
- Det integrerte menneske

(Se kapittel 2)

Foto: Anne Grutle

I alle fall er de fleste lærere langt mer opptatt av å sette seg grundig inn i *den spesielle delen*. Denne er delt inn i følgende deler:

Læringsplakaten,

som sier at skolen og lærebedriften skal:

- gi alle elever og lærlinger/lærekandidater like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre;
- stimulere elevenes og lærlingenes/lærekandidatenes lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet;
- stimulere elevenes og lærlingenes/lærekandidatene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning;
- stimulere elevene og lærlingene/lærekandidatene i deres personlige utvikling og identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståelse og demokratisk deltakelse;
- legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene og lærlingene/lærekandidatene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid;
- fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter;
- stimulere, bruke og videreutvikle den enkelte lærers kompetanse;
- bidra til at lærere og instruktører fremstår som tydelige ledere og som forbilder for barn og unge;
- sikre at det fysiske og psyko-sosiale arbeids- og læringsmiljøet fremmer helse, trivsel og læring;
- legge til rette for samarbeid med hjemmet og sikre foreldres/foresattes medansvar i skolen;
- legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte.

Her er det mye å hente!

Neste kapittel er:

Fag og timefordeling:

Her står beskrevet hvor mange timer elevene skal være på skolen i de forskjellige alderstrinnene, samt hvor mange timer de skal ha i hvert fag i løpet av 1-7klasse, ungdomsskolen eller videregående opplæring.

Skoleeier fordeler timene på de ulike årstrinnene.

Kommunene kan også søke om å utvide skoledagen eller om å disponere timene annerledes.

I tillegg gir Kunnskapsløftet åpning for en 25 % omdisponering av timene i enkelte fag når det antas at dette fører til bedre måloppnåelse.

Siste del er:

Læreplaner i fagene:

- som igjen i hvert fag er delt inn i

- Formålet med faget
- Hovedområder i faget
- Timetall i faget
- Grunnleggende ferdigheter i faget
- Kompetansemål i faget
- Vurderinger i faget

Altså et temmelig omfattende dokument, dette Kunnskapsløftet! Som om ikke dette skulle være nok, (de fleste lærere opplever det som mer enn nok...) så opererer enhver kommune med respekt for seg selv som skoleeier, med en egen plan for virksomheten der. Denne kalles *strategisk plan*.

Strategisk plan

- er skoleeiers, altså kommunens eller fylkeskommunens satsingsområder for skolen for en fireårsperiode. Ønsker de å prioritere språkopplæring? Regneferdigheter? Naturfagene? Skolemiljø?

I kommunene er det oppvekst og kultur sjefen som bruker dette som et styringsdokument overfor rektorene, som bringer dette med seg til skolen hvor dette må inkorporeres i skolens egen *virksomhetsplan*.

Virksomhetsplan

Hver skole utarbeider en fireårig virksomhetsplan i samarbeid mellom rektor og lærere eller lærerrepresentanter.

Her må strategisk plan gjenkjennes, og i tillegg kan den romme skolens egne ønsker for sin virksomhet. For eksempel gård-skole samarbeid eller annet.

Dersom skolene har mer piff igjen, og det har merkelig nok rektorer alltid, så lager skolene sine *årsplaner*, med utgangspunkt i virksomhetsplanen.

Både strategisk plan og virksomhetsplan fører et språk som egner seg mer for politikere enn pedagoger, og mange lærere erfarer at det er vanskelig å forbinde seg med disse planene på grunn av dette. Det kan være ganske slitsomt å skulle gjennomføre et stykke

arbeide når så mange styrende krefter har høye ambisjoner på deres vegne. Dette gjelder også i høy grad Kunnskapsløftet. Derfor er mange lærere i en daglig situasjon hvor de opplever at de blir avkrevd langt mer enn de makter, og dette er et både slitsomt og sårbart utgangspunkt for et samarbeid med en gård. Det som i en overskuddssituasjon ville vært mulig å vurdere som et spennende pedagogisk prosjekt, vil for de langt fleste fortone seg som "enda et fjell å bestige"...

Men gi ikke opp! En evalueringsrapport fra samarbeidet gård – skole i Levanger kommune konkluderer entydig med at både lærere og foresatte opplever gårdsundervisningen som veldig positiv. At lærerne ser at den ekstra innsatsen, som jo alltid må legges inn når det er oppstart av nye arbeidsmetoder, fører til engasjerte elever og god mestring for de som ofte taper innenfor skoleveggene. Nøkkelen til å overkomme dørstokkmila ligger i informasjon. I klare mål og god kommunikasjon. Mellom bonde og lærer.